

V Praze 11. října 2021

Nesouhlasné stanovisko Aliance pro individualizovanou podporu k poslanecké novele zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (senátní tisk 157, sněmovní tisk 1143)

Tisk 157 je zařazen jako 11. bod na program 17. schůze Senátu, která se bude konat 26. října 2021. Garančním výborem tisku je Výbor pro sociální politiku, který bude zasedat 12. října. Dokumentem se bude 20. října zabývat i Ústavně-právní výbor.

Aliance pro individualizovanou podporu tímto vyjadřuje svůj nesouhlas s poslaneckou novelou zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách i se způsobem jejího projednávání.

Upozorňuje, že novela, která může ovlivnit každodenní život téměř 3,5 milionu obyvatel České republiky, obsahuje řadu rizikových bodů:

1. Tisk 157 a nezbytné prováděcí právní předpisy nejsou nedostatečně technicky připraveny, nerealisticky stanovená účinnost již od 1. ledna 2022 pak zvyšuje nebezpečí zmatků, které v praxi dopadnou na lidi se zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním a jejich pečující.
2. Tisk 157 vnese nejasnosti do pasáží zákona o sociálních službách, které byly v tomto volebním období, a dokonce v tomto roce, již novelizovány (distanční poskytování sociálních služeb jako reakce na pandemii COVID-19; centra duševního zdraví a reforma psychiatrické péče v ČR).
3. Tisk 157 neprošel, s ohledem na svůj význam a dopady, potřebnou širokou diskusí, tak aby se k němu mohla vyjádřit všechna relevantní místa, včetně organizací sdružujících lidi se zdravotním postižením a organizací je zastupujících, a není tak dostatečně vyvážený.

Tisk 157, vzhledem ke končícímu volebního období Poslanecké sněmovny, již není možné během projednávání v Senátu napravit.

Aliance proto žádá senátorky a senátory, aby návrh na změnu zákona zamítli, a tak umožnili zahájit v novém volebním období Poslanecké sněmovny řádnou přípravu komplexní novely, na kterou lidé se zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním a jejich pečující čekají již od roku 2014.

K jednotlivým bodům podrobněji:

1. Tisk 157 a nezbytné prováděcí právní předpisy nejsou nedostatečně technicky připraveny, nerealisticky stanovená účinnost již od 1. ledna 2022 pak zvyšuje nebezpečí zmatků, které v praxi dopadnou na lidi se zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním a jejich pečující.

- Poslanecká novela představuje výrazný zásah do systému sociálních služeb (navrhuje mj. slučování některých druhů sociálních služeb, zavádí nové požadavky pro registraci poskytovatelů služeb ad.), který vyžaduje mj. obsáhlou novelizaci příslušného prováděcího právního předpisu – vyhlášky č. 505/2006 Sb.
 - Novela předpokládá vydání nařízení vlády a především novelizaci prováděcí vyhlášky k celkem 16 ustanovením zákona (mj. k bližšímu vymezení schopností zvládat základní životní potřeby a způsob jejich hodnocení, k rozsahu úkonů poskytovaných v rámci základních činností u jednotlivých druhů sociálních služeb, k maximální výši úhrady za ubytování a stravu, k obsahu materiálně-technických podmínek pro sociální služby a k obsahu popisu realizace poskytování sociálních služeb a způsobu vymezení okamžité kapacity poskytované sociální služby, dále k obsahu jednotlivých standardů kvality a bodovému hodnocení, ke stanovení obvyklých nákladů na jednotlivé sociální služby s ohledem na regionální specifika sociálních služeb ad.), avšak jeho součástí nejsou základní teze k žádnému z nich.
 - Vzhledem k termínu projednávání tisku 157 v Senátu a při započítání maximálních legislativních lhůt pro případný podpis prezidenta, jakož i dalších obvyklých lhůt, je více než pravděpodobné, že zákon bude ve sbírce zákonů zveřejněn (a bude platný) v prvních prosincových dnech 2021.
 - Novela má stanovenu účinnost již od 1. ledna 2022, což předpokládá vydání výše uvedené vyhlášky do 31. prosince 2021. Na přípravu uvedení novelizovaných ustanovení zákona do praxe (včetně vydání vyhlášky) na úrovni všech částí systému sociálních služeb bude v lepším případě zbývat pouze několik týdnů.
- K hlavním věcným bodům poslanecké novely patří návrh na sloučení některých druhů sociálních služeb: pečovatelské služby a osobní asistence; domovů pro seniory, domovů se zvláštním režimem a domovů pro osoby se zdravotním postižením do domovů sociální péče.
 - Sami zástupci zaměstnavatelů (tj. poskytovatelů sociálních služeb) v rámci připomínkového řízení k původnímu návrhu Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2019 mj. uvedli, že „*ten, kdo nastavuje pravidla pro fungování sociálních služeb, by v tomto pohledu měl brát tedy v první řadě ohled na ty, kterých se poskytování sociálních služeb týká, tím jsou myšleni klienti...Očekávali jsme, že ze zákona bude zřejmé, jak se bude lépe cílit právě na klienta, který potřebuje sociální službu. Mnohé sjednocování může pro klienta znamenat především zmatek.*“

2. Tisk 157 vnese nejasnosti do pasáží zákona o sociálních službách, které byly v tomto volebním období, a dokonce v tomto roce, již novelizovány (distanční poskytování sociálních služeb jako reakce na pandemii COVID-19; centra duševního zdraví a reforma psychiatrické péče v ČR).

- Distanční poskytování sociálních služeb jako reakce na pandemii COVID-19
 - Zákon č. 261/2021 Sb., platný od 9. července 2021 zavádí možnost poskytování sociálních služeb distančním způsobem v odst. 5 § 33, a to od 1. 2. 2022. Tisk 157 zavádí tuto možnost, avšak za jiných podmínek, v novém odst. 6 § 33, a to od 1. ledna 2022. Od 1. února 2022 budou platit obě textace, přičemž není jasné, podle které je možno postupovat, resp. kterou je třeba se řídit.
- Centra duševního zdraví (CDZ) a reforma psychiatrické péče v České republice
 - Zákon č. 48/1997 Sb., který po podpisu prezidenta 27. 9. čeká na zveřejnění ve sbírce zákonů (částka 164), zavádí ve znění pozměňovacích návrhů Senátu podmínky pro fungování CDZ v rámci zákona o sociálních službách a zákona o zdravotních službách, a to v obou případech s odloženou účinností od 1. ledna 2025. Tisk 157, který má být účinný od 1. ledna 2022, tuto výše původní odloženou účinnost v zákoně o sociálních službách ruší (v zákoně o zdravotních službách však odložená účinnost zůstává).

3. Tisk 157 neprošel, s ohledem na svůj význam a dopady, potřebnou širokou diskusí, tak aby se k němu mohla vyjádřit všechna relevantní místa, včetně organizací sdružujících lidi se zdravotním postižením a organizací je zastupujících, a není tak dostatečně vyvážený.

- Poslanecká novela Částečně vychází z návrhu Ministerstvo práce a sociálních věcí z roku 2019, k němuž bylo v průběhu připomínkové řízení evidováno více než 140 zásadních rozporů, které nebyly vypořádány. Materiál nebyl ani projednán na úrovni vlády.
- Poslanecká novela se odkazuje pouze na praxi „poskytování služeb“, a nikterak nezahrnuje možnou dosavadní reflexi z „užívání služeb“, a je tak je od samého začátku předmětem zásadní kritiky ze strany organizací osob se zdravotním postižením a organizací hájících jejich zájmy a dále také Veřejného ochránce práv jako národního monitorovacího orgánu pro naplňování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.
 - Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, která se součástí Českého právního řádu, stanovuje v čl. 4 odst. 3 následující obecný závazek: „Při vytváření a provádění legislativy a politik za účelem provádění této úmluvy, stejně jako při rozhodování o dalších otázkách týkajících se osob se zdravotním postižením, budou státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, konzultovat tuto problematiku s osobami se zdravotním postižením, i s dětmi se zdravotním postižením, a budou s nimi aktivně spolupracovat prostřednictvím organizací je zastupujících.“
 - Nedostatečná funkčnost systému sociálních služeb je dána mj. jeho celkovým nastavením, které se v průběhu času v praxi odklonilo od jednoho z původních

principů zákona, podle něžž „poskytovaná pomoc má být... uzpůsobena tak, aby vyhovovala potřebě člověka, a nikoliv “potřebám” systému“, které tak nepracuje s koordinací péče a jako nedílné součásti systému podpory, které na systémové úrovni nepodporuje spolupráci více poskytovatelů sociálních služeb a které nevytváří podmínky pro sdílenou péči formálních a neformálních pečovatелů a které fakticky nijak nezohledňuje fakt, že 70-90 % veškeré sociální a zdravotní péče v České republice zajišťují neformální pečující.

Za Alianci pro individualizovanou podporu:

Agáta Jankovská
Aliance pro individualizovanou podporu z.s.

Markéta Mikuláčková
ANGELMAN CZ

Bc. Martina Martušková
Anulika z.s.

Erik Čipera
Asistence o.p.s.

Jana Bára Dobrkovská
CEREBRUM - Sdružení osob se získaným poškozením mozku a jejich rodin z.s.

Hana Sixtová
Česká asociace paraplegiků – CZEPA, z.s.

Anna Arellanesová
Česká asociace pro vzácná onemocnění, z.s.

Magdalena Olšanová
Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, z.s.

Ing. Pavel Melichárek
DEBRA ČR, z.ú.

Kateřina Maxová
DMO POBYTY z.s.

Mgr. Radka Vernerová
Dům pro Julii z.ú.

Camelia Cristina Isaic
HAE Junior z.s.

Petra Suchá
Metoděj z.s.

Mgr. Veronika Žáčková
Naděje pro děti úplňku z.s.

Dana Lipová
OPS Sirius

Ing. Jitka Reineltovej
Parent Project, z.s.

Dana Kuldanová
Péče bez překážek, z.s.

Hana Verichová
PRADER-WILLI z.s.

Bc. Lucie Vilímková
Rytmus Střední Čechy, o.p.s.

Mgr. Vladimíra Tomášková
SDMO - Sdružení pro komplexní péči při dětské mozkové obrně, z.s.

Ing. Blanka Rubínová
Sdružení celiaků ČR, z. s.

Mgr. Alena Müllerová
Sdružení Ondřej

Bc. Barbora Stolínová
SMÁCI, z.s.

Mrg. Ph.d. Petra Tomalová
Společnost pro mukopolysacharidosu, z.s.

Camille Latimier
Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z.s.

Mgr. Lenka Hečková
Společnost rodičů a přátel dětí s Downovým syndromem, z.s.

JUDr. Lubomír Mazouch
Spolek pro Atypické parkinsonské syndromy

Krzysztof Kliś
Spolek Trizomie 21

Mgr. Alena Müllerová
Sympathea o.p.s.

Ing. Mgr. Zdeňka Michálková
Unie pečujících z. s.

Jiřina Landová
Unie ROSKA – Česká MS společnost, z. s.

Mgr. Hana Kubíková
Willik – spolek pro Williamsův syndrom, z.s.

Jakub Vybíral